

Ільїна О.О.
викладач кафедри
педагогіки та психології
Харківської гуманітарно-педагогічної академії
м. Харків, Україна

КУЛЬТУРА ГЕНДЕРНИХ ВІДНОСИН МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Однією з важливих сучасних педагогічних проблем, що постають перед сучасною школою, є виховання підростаючого покоління з урахуванням гендерного підходу. У Законі України «Про збереження рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та Наказі Міністерства освіти і науки України «Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту» (2009 р.) приділено значну увагу вимогам до навчання та виховання підростаючого покоління щодо їх відповідності принципам забезпечення рівних прав та можливостей школярів обох статей.

Водночас рівні права й можливості чоловіків і жінок вимагають виховання культури гендерних відносин, що передбачає формування в учнів відвертості, довіри, приязні, поваги та тяманного ставлення до представників протилежної статі.

Саме в молодшому шкільному віці закладаються перші установки, ціннісні орієнтації, формуються зміст і структура мотиваційно-потребової сфери, статевої самосвідомості, ціннісне ставлення та взаємини у сім'ї, що впливають на все подальше життя чоловіка і жінки. Від своєчасності та повноти процесу виховання культури взаємин статей молодших школярів залежить впевненість дітей у собі, цілісність переживань, стійкість ціннісних установок і в кінцевому підсумку ефективність спілкування з людьми, ділових і сімейних взаємин.

Теоретико-методологічні основи професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи, закладені в працях Ш. Амонашвілі, Н. Бібик, В. Давидова, Д. Ельконіна, Л. Занкова, О. Савченко, В. Сухомлинського та інших відомих учених, знайшли подальше вивчення в

дослідженнях О. Бабакіної, Л. Петриченко, Л. Філатової, Ю. Шаповал та інших науковців.

Необхідність підготовки майбутніх учителів до гендерного виховання молодого покоління доведена в працях І. Бондаревської, Г. Лактіонової, О. Любарської, С. Юдіна. Проблема гендерного виховання знайшла своє відображення в численних психолого-педагогічних дослідженнях. Серед пріоритетних напрямів сучасної науки вагоме місце посідає дослідження широкого кола гендерних питань у підготовці майбутніх фахівців (В. Агєєва, М. Богачевська-Хом'як, Т. Говорун, О. Горошко, І. Жерьобкіна, Я. Кічук, В. Кравець, Н. Лавриненко, І. Лебединська, Л. Міщик, Л. Смоляр, В. Хрисанова, О. Цокур), зокрема проблема підготовки майбутніх учителів до гендерної освіти і виховання підростаючого покоління (Л. Булатова, Л. Бут, С. Вихор, Т. Голованова, А. Дем'янчук, Т. Дороніна, О. Кікінежді, І. Кльоцина, Б. Ковбас, В. Костів, О. Луценко, І. Мунтян, І. Харченко). Водночас аналіз наукових праць дає підстави стверджувати, що проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до виховання культури гендерних відносин молодших школярів спеціально не досліджувалась.

Утім дані проведеного пілотажного дослідження дають підстави свідчити про недостатній рівень підготовки студентів-випускників факультетів початкової освіти до виховання культури гендерних відносин у молодших школярів. Так, хоча більшість студентів (85% з 155 опитаних) усвідомлюють значення виховання культури гендерних відносин, лише 25% випускників обізнані щодо суті та змісту виховання культури гендерних відносин, 90% не змогли назвати форми, методи й засоби здійснення гендерного виховання молодших школярів.

Незнання і невміння молодих людей, юнаків і дівчат, взаємодіяти на основі принципів гендерної рівності та взаємоповаги, а також пропаганда споживчої поведінки щодо жінок і зростання гендерних стереотипів в професійному середовищі не дозволяє сучасній молодій людині знайти себе і

самореалізуватися повною мірою. Найактуальнішими, у вирішенні проблеми забезпечення гендерної рівності чоловіків і жінок, є наступні напрямки:

- забезпечення доступності до соціально значущої інформації;
- зміцнення інституту сім'ї на основі гендерної рівності;
- заходи щодо забезпечення гендерної рівності в області зайнятості;
- зміцнення здоров'я та охорона праці.

Робота з формування гендерної культури дозволить підвищити рівень гендерної толерантності і тим самим знизити такі негативні прояви, як сімейне насильство, девіантна поведінка, професійну деформацію. Тому вирішення цієї проблеми може знайти своє відображення в спеціалізованій системі навчання студентів вищих навчальних закладів. Особливо майбутніх педагогів, психологів та соціальних працівників [3].

У молодшому шкільному віці у дитини є величезний потенціал розвитку і розширення соціальних зв'язків зі світом, оволодіння соціальним простором людських відносин через спілкування з дорослим, а також через ігрові та реальні відносини з однолітками. Як стверджує А.В. Запорожець, в даному віці закладається базис культури особистості на основі соціальних, орієнтованих на інших людей, і моральних, орієнтованих на суспільні норми, мотивів поведінки. На думку Д.Б. Ельконіна, дитині відкривається світ дорослих з боку їхніх взаємин, діяльності виконуваних соціальних ролей. Основна потреба молодшого школяра полягає в тому, щоб увійти в світ дорослих, діяти разом з ними, бути як вони. Виникає протиріччя між потребою дитини бути як дорослий і обмеженими реальними можливостями. Дана потреба і реалізується, перш за все, в ігровій діяльності. На думку І.С. Кона увагу молодшого школяра привертають відносини між чоловіком і жінкою, будучи однією зі сторін світу дорослих, викликаючи прагнення до засвоєння та реалізації способів виконання гендерної ролі.

Наукове знання про сутність виховання культури взаємин молодших школярів (гендерний аспект) полягає в розумінні його як цілеспрямованої педагогічної діяльності з розвитку цілісної динамічної освіти особистості, що

включає: уявлення про гуманні взаємини між хлопчиками і дівчатками молодшого шкільного віку, різних гендерних взаєминах; ціннісне ставлення дівчаток і хлопчиків до жінки, чоловікові та їх гуманні взаємовідносини як цінності; толерантне ставлення до різних культур взаємин статей; накопичення особистісного досвіду позитивної статевої поведінки, заснованої на повазі, визнанні гідності обох статей, унікальності чоловічого/жіночого індивідуальності як суб'єктів взаємин, дозволяє визначити ціннісні орієнтири у вихованні молодших школярів (гендерний аспект).

Вивчення та аналіз стану проблеми виховання культури взаємин молодших школярів (гендерний аспект) показали, що, незважаючи на наявність ряду названих гендерних педагогічних досліджень, це питання є надзвичайно важливим. Потрібно виявити гендерні особливості дітей молодшого шкільного віку, визначити педагогічні умови ефективності процесу виховання культури взаємин статей дітей молодшого шкільного віку, які не отримали достатнього освітлення в педагогічних дослідженнях і потребують подальшої розробки.

Література

1. Запорожец, А. В. Игра и развитие ребенка / А. В. Запорожец // Психология и педагогика игры дошкольника. - М., 1966. - С. 5-10.
2. Кон, И. С. Ребенок и общество: учеб. пособие - М.: Academia, 2003 с. 334.
3. Матюшкова С.Д.Формування гендерної культури як соціально-педагогічна проблема / С.Д. Матюшкова // Соціально-педагогічна робота. -2003. № 3. -с.53-62.
4. Эльконин, Д. Б. Психология игры / Д. Б. Эльконин . - М., 1978.